

2022. júliusi mérnök évfordulók, emlénapok + **programok**

7. – 180 éves a Vásárhelyi-féle 0 vízszint

Vízállás a föld felszínén levő állóvizek és vízfolyások vízmagassága, amelynek mérésére a vízmérce szolgál. Vízmércén az adott felszíni víz áradását és apadását – a vízjárását – lehet nyomon követni. A vízmércén leolvasott magasság érték az adott felszíni víz relatív magassága egy meghatározott „nulla” értékhez viszonyítva. Vásárhelyi Pál irányításával, Lányi Sámuel Tisza-térképező mérnökei, kihasználva Tisza rendkívül alacsony vízállását, 1842. július 7-én elvégezték a kisvízszint-rögzítést. Napjainkban is erre az ún. „Vásárhelyi-féle 0 vízszintre” vonatkoztatják a Tisza vízmércék 0 pontját. Magyarországon a vízmércék „0” pontját a Dunán az 1834. évi, a Rábán az 1875. évi kisvízszint magasságához adták meg.

7. – 80 éve született Molnár László mérnök

Budapesten, 1942. július 7-én született Molnár László (1942-2020) gépészmérnök, aki a diplomáját a Budapesti Műszaki Egyetemen szerezte. A KÖZTI-ben, az Országos Kőolaj- és Gázipari Trösztnél és az Építéstudományi Intézetnél dolgozott. 1993-tól 3 évig az Állami Energiafelügyelet (ÁEEF) energetikai igazgatója, majd 5 évig az Energia Információs Ügynökség ügyvezető igazgatója volt. Ezt követően újabb öt évig az Energia Központ ügyvezető igazgatójaként és az EU Strukturális Alapok KIOP és KEOP Közreműködő Szervezet vezetőjeként tevékenykedett. 1993-2011 között ő képviselte Magyarországot az ENSZ Európai Gazdasági Bizottságában (UNECE), amelynek Európa, Közép-Ázsia és Észak-Amerika 56 állama a tagja. 2001-2004 és 2007-2011 között az UNECE Fenntartható Energia Bizottságának alelnöke volt. A Külügyminisztérium és Gazdasági Minisztérium ajánlásával a genfi székhelyű testülethez akkreditált 240 szakember szavazata alapján 2005-2006 között ő volt a bizottság elnöke. Bizottsági tagságának megszűnésekor, 2011-ben az ENSZ helyettes főtákará, Jan Kubis a következő szavakkal köszönte meg lelkiismeretes munkáját: *„Az Ön részvétele tevékenységeinkben felbecsülhetetlen, az Ön gondolatai és tapasztalata fontos hozzájárulást jelentettek abban, hogy az ENSZ EGB régióban biztonságos és megfizethető legyen az energiaellátás.”* Dr. Molnár László tanított a Budapesti Műszaki Egyetemen és a BME Mérnöktovábbképző Intézetének is rendszeres előadója volt.

8. – 125 éve született Fazekas (Fuchs) Károly mérnök

Budapesten, 1897. július 8-án született Fazekas (Fuchs) Károly (1897-1966) vízépítőmérnök. A budapesti Műegyetemen szerzett oklevelet, 1924-től Gyöngyös város mérnöke lett. 1928-tól több kultúrmérnöki és folyammérnöki hivatalban dolgozott, majd 1938-ban a Földművelésügyi Minisztérium osztálytanácsosa lett. 1948-ban a Vízirajzi Szolgálat vezetőjévé nevezték ki. Ezt követően lett a VITUKI egyik vezetője. Életművét a Magyar Hidrológiai Társaság 1963-ban Bogdánfy-díjjal jutalmazta. Számos vízrajzi mérőeszközt tervezett, kiváló konstruktőr és újító volt. Elsősorban a folyómedrek morfológiai kérdésével foglalkozott. A II. világháború után jelentős szerepet vállalt a Balaton-kutatás újraélesztésében és nevéhez fűződik a „Balaton” kutatóhajó megtervezése is.

8. – 90 éve született Stefán Mihály mérnök

Bódvaszilason, 1932. július 8-án született Stefán Mihály (1932-2009) mérnök, akadémikus. 1954-ben a miskolci Nehézipari Műszaki Egyetemen kohómérnöki oklevelet szerzett. 1959-1962 között aspiráns volt, majd 1962-ben Moszkvában szerzett kandidátusi fokozatot. 1962-1964-ig a Csepel Fémmű kutatási osztályvezetője, 1964-1975-ig igazgatója, 1975-1983-ig a Csepel Vas- és Fémművek műszaki igazgatója. 1986-1990-ig az Ipari Technológiai Intézet igazgatója volt. Fémfizikával, anyagtudománnyal és finomkohászati kutatásokkal, elsősorban különleges fizikai, kémiai és mechanikai tulajdonságú anyagok makro- és mikro-szerkezetének vizsgálatával foglalkozott. Elméletileg megalapozta az oxigénmentes, nagy villamosvezető képességű rézhuzal ipari gyártását. 1976-tól az MTA levelező tagja volt.

8. – 130 éve született Loczka Alajos kémikus

Budapesten, 1892. július 8-án született (1892-1972) kémikus, tanár. Kémia-természettudományok szakon tanári oklevelet szerzett a budapesti Tudományegyetem bölcsészeti karán, ahol három éven át tanársegéd volt. 1920-ban szerves kémiai tárgykörből szerezte meg doktorátusát. Ezután a budapesti Kemény Zsigmond reáliskolában tanított, közben Konek Frigyes vegyész mellett az Országos Kémiai Intézetben folytatta tudományos kutatómunkáját. 1927-1928 között az USA-ban az ottani iskolarendszert tanulmányozta. Hazatérve az Országos Köznevelési Tanácsnál lett tanácsos. 1937-ben a Vallás- és Köznevelési Minisztérium Szakoktatási Ügyosztályának vezetője. 1950-től nyugdíjasként az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ munkatársa, 1962-től a Magyar Vegytudományi Múzeum tudományos munkatársa volt. Úttörője, kidolgozója és fejlesztője volt hazánkban az ún. "munkáltató" vagy "cselekedtető" kémiatanítási módszernek, ahol a diákok adott feladatokkal kísérletezve, mintegy önállóan, maguk jutnak a kívánt felismerésekhez. Számos didaktikai és több kémiatörténelmi tanulmányt, könyvet írt.

11. – 125 éve született Csánk Rottmann Elemér mérnök

Budapesten, 1897. július 11-én született Csánk Rottmann Elemér (1897-1969) építészmérnök, aki több kórházat és egészségügyi épületet tervezett, melyek közül a Kútvölgyi úti Állami Kórház épületét mind a modern homlokzatkiképzés, mind a belső tereosztás korszerű megoldásáért jelentős alkotásként tartja számon a magyar építészettörténet. Fontosabb épületei: a Közegészségügyi és Bakteriológiai Intézet, a székesfehérvári Cisztercita Gimnázium, valamint nyaralók Zebegényben. Több tervpályázaton és kiállításon szerepelt sikeresen. 1949-ig magánirodát vezetett, és irányításával kezdődött meg a Kúria épületének helyreállítása; majd a Középület-tervező Intézet (utóbb Vállalat) Magasépítési Tervezőcsoport vezetője lett. Ezután főként lakóházak, kultúrházak és ipari épületek tervezésével foglalkozott.

12. – 125 éve született Antal Dezső mérnök

Brassóban, 1897. július 12-én született Antal Dezső (1897-1971) építészmérnök, az Iparművészeti Főiskola tanára. A magyar építőművészet hagyományairól és a Balaton-vidék építészetéről tanulmányai jelentek meg. A mezőgazdasági és a falusi építészet elméleti és gyakorlati kérdéseivel is foglalkozott. Több iskolát és bérházat is épített.

13. – 290 éve született Horváth Keresztély János tanár

Kőszegen, 1732. július 13-án született Horváth Keresztély János (1732-1799) jezsuita rendi szerzetes, a felsőbb fizika, a kísérleti fizika és a mechanika egyetemi tanára, aki a Mérnökképző Intézetben (Institutum Geometricum) is tanított. Kora egyik legtermékenyebb tankönyvírója volt. Könyvei nemcsak idehaza jelentek meg, de számos munkájából Augsburgban és Velencében is készült kiadás. A göttingeni tudós társaság 1790 végén a levelező tagjává választotta.

13. - 100 éve született Rajó Sándor László mérnök

Nagykállón, 1922. július 13-án született Rajó Sándor László (1922-1956) villamosmérnök, tankönyvíró és oktató. Telefontechnikai, átvitel-technikai kérdések kezelésével foglalkozott és a Budapesti Műszaki Főiskolán távírótechnika tantárgyat oktatta. Később a Rádió-felszerelések Gyára laboratóriumának volt a vezetője, 1952-től a Műszeripari Kutató Intézet tudományos munkatársaként a híradástechnika elméleti fejlesztésén dolgozott.

15. – 110 éve született Gallai Tibor matematikus

Budapesten, 1912. július 15-én született Gallai (Grünwald) Tibor (1912-1992) matematikus, akadémikus. Doktori fokozatát a Budapesti Műszaki Egyetemen szerezte. 1949-től volt a BME professzora, 1958-tól pedig a Magyar Tudományos Akadémia Matematikai Kutatóintézetének tudományos főmunkatársa. A kombinatorika és a gráfelmélet nemzetközi híró kutatója volt. Jelentősek a kritikus és teljes gráfok elméletében, valamint a gráfelmélet általánosításaként felfogható hipergráfok elméletében elért eredményei. Nevét viseli a Gallai-tétel, a Sylvester–Gallai-tétel és a Gallai–Edmonds-féle struktúratétel. Tanítványa volt Lovász László, Pósa Lajos és más neves matematikusok.

15. – Vasutasnapi programok

Az Ullmann Móric (1782-1847) nagykereskedő és bankár, a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank első igazgatója által alapított Magyar Középponti Vasúttársaság (Központi Magyar Vasútvállalat) Pest és Vác közötti vonalán 1846. július 15-én elindult az első gőzvasúti szerelvény. A magyar vasút megindulása emlékére tartják minden évben július 15-én a vasutasnapot. Budapesten, a XIV. kerület Tatai út 95. szám alatt megtekinthető a Magyar Vasúttörténeti Park.

17. – 110 éve született Vogl Mária geokémikus

Rákospalotán, 1912. július 17-én született Klíburszkyné Vogl Mária, korábban 1941-1973 között Földváriné Vogl Mária (1912-1996) geokémikus, akadémikus. Jelentős szerepet játszott a korszerű geokémiai analitikai módszerek meghonosításában, fejlesztésében. Címzetes egyetemi tanárként oktatott az ELTE-n és előadásokat tartott a BME Mérnöktovábbképző Intézetében is.

17-20. – Erdészet-technikai szakkiallítás

Münchenben rendezik az INTERFORST erdészet-technikai kiállítást. Tematika: Erdőtelepítés, erdőápolás; Erdővédelem; Fakitermelés, rönkbegyűjtés; Farönk-tárolás; Erdei út építése és karbantartása; Szállítás speciális járművei; Fafeldolgozás; Fából nyerhető energia hasznosítása; Erdők megőrzése, fa- és tájgondozás, kommunális technika; Mérések, információ-menedzsment, telekommunikáció; Munkavédelem, elsősegély; Szolgáltatások; Famegmunkálás. Bővebb infó: interforst.de

20. – 60 éves a műholdon keresztül érkezett TV-kép

A világon először – műholdon keresztül – 1962. július 20-án továbbítottak televíziós (TV) képet az USA-ból Európába. A képrögzítéssel, és a sugárzással kapcsolatos fejlesztéseknek számtalan magyar úttörője volt, pld. a modern TV képbontó és képvevő rendszere Tihanyi Kálmán (1897-1947) villamosmérnök, fizikus találmányai alapján valósult meg, és még ma is az őáltala lefektetett alapelveken működik.

24. – 125 éves utcai acetilénlámpák

A világon elsőként Tatán, 1897. július 24-én gyulladtak ki utcai acetilénlámpák. Az acetilénláng azonos fényerővel kevesebb hőt és égéstermékét fejlesztett, tehát kevésbé rontotta a levegőt, mint a gyertya, a petróleum vagy a világítógáz lángja. Az első utcai gázlámpákat 1814-ben Londonban állították fel, 1816-ban kísérleti jelleggel Pesten is bevezették a gázvilágítást. A villanyvilágítás Budapesten 1873-ban jelent meg, Temesvár volt az első magyar város, ahol utcai elektromos lámpákat helyeztek el. A budapesti Belvárost 1893-ban világították ki, nagyobb kandelábereket 1909-től állítottak fel. Tatán 1912-ben tértek át a villanyvilágításra, így az itteni gázvilágítás 15 éve csupán technikatörténeti érdekesség maradt.

25. – 140 éve született Szabó Endre mérnök

Budapesten, 1882. július 25-én született Szabó Endre (1882-1964) erdőmérnök, aki 1904-ben a selmecbányai akadémián szerzett oklevelet. Jankó Sándor tanár-segédjeként elsőnek ismertette Magyarországon a sztereofotogrammetriát és a gyakorlatban is alkalmazta. Ő volt az új geodéziai felmérési módszer kikísérletezője hazánkban. 1914-től Kolozsvárott működött. Főbb művei: Sztereofotogrammetria (Erdészeti Lapok 1910); A sztereofotogrammetria gyakorlata és ennek segédeszközei (Erdészeti Lapok Bp., 1911); Az ikonometer hivatása (Magyar Erdész, Rimabánya, 1912); A sztereofotogrammetria állása (Magyar Mérnök és Építész Egylet Közleménye 1912).

25. – 110 éve született Valkó Iván Péter mérnök

Budapesten, 1912. július 25-én született Valkó Iván Péter mérnök-fizikus, tanszékvezető egyetemi tanár. Egyetemi tanulmányait Bécsben kezdte és Münchenben folytatta, majd 1935-ben a stuttgarti műszaki egyetemen szerzett fizikus-mérnöki oklevelet. Hazatérése után a Tungstram Rt. kutatólaboratóriumában dolgozott. 1947 után a kutatólaboratórium osztályvezetője és a Távközlési Kutató Intézet elektroncső-laboratóriumának vezetője volt. A mikrohullámú elektroncsövek hazai fejlesztését ő szervezte meg és irányította. Kidolgozta a haladóhullámú cső prototípusát. 1952-ben BME vezeték nélküli híradástechnika tanszéken docensi beosztásban kezdte meg oktató tevékenységét. Megszervezte és kialakította a Híradástechnikai Ipari Kutató Intézet (HIKI) elektronikus laboratóriumát. Ennek munkáját előbb vezetőként irányította, majd tudományos tanácsadóként segítette. Tanszékvezető egyetemi tanári minőségben vett részt a BME korszerűsödő villamosmérnök-képzésében nyugdíjba vonulásáig, 1982-ig. Az 1953-1954-es tanévben a Villamosmérnöki Kar dékánhelyettese volt. Tanszékén kezdetben az elektroncsövek, később a félvezetők mérés technikája területén folytatta kutató tevékenységét. Tagja volt több hazai és nemzetközi tudományos bizottságnak. Részt vett a Fizikai Szemle szerkesztésében is.

25. – 300 éve született Fellner Jakab építész

A morvaországi Nikolsburgban, 1722. július 25-én született fellenthali Fellner Jakab (1722-1780) építész, a késő barokk építészet talán legkiválóbb magyarországi mestere. Képesítés nélküli építész volt, aki a helyi építőmesteri gyakorlatból kinőve vált sikeres, elismert, keresett szakemberré. 1750-től főleg az Esterházy grófok számára dolgozott. Egy ideig Komárom vármegye szolgálatában állt. A Lamberg család móri kastélyát 1762-ben tervezte. Az első jelentős munkája a tatai római katolikus plébániatemplom volt. 1768-1774 között tervezte a veszprémi püspöki palotát, amely az európai késő-barokk számottevő emléke, legragyogóbb változata. 1773-ban tervezte és kezdte el építeni a pápai templomot. Nevéhez fűződik a veszprémi idős papok háza (1770-1778). Ő tervezte az Esterházy Károly püspök által egyetemnek tervezett egri líceum épületét. Jelentős szerepe volt Veszprém, Pápa, Tata és Eger városképének alakításában. A későbarokk, ún. copf stílusnak legjelentősebb hazai képviselője volt.

26. – 170 éve született Táboroszy Ottó mérnök

Ausztriai Pölschachban, 1852. július 26-án született Táboroszy Ottó (1852-1902) gépészmérnök, tanár és szerkesztő. A Magyar Királyi Technológiai Iparmúzeum igazgatója volt tizenkilenc évig, mely állásra Dr. Trefort Ágoston miniszter nevezte ki. Korabeli tudósítás szerint a múzeum látogatója nem a múlt emlékei közé lépett, hanem a jövőbe tekintő tárlatot szemlélhetett. Kitérult előtte a korszak gazdasága: a tárlatok a fa- és fémipar korabeli nyersanyagait, félgyártmányait és a késztermékeit, az iparcikkeket, valamint a legújabb szerszámokat és szerszámgépeket, s azok gyakorlati használatát ismertette. A látogatónak lehetősége nyílt arra is, hogy a rajzteremben lerajzolhassa a mintákat, szakmai útmutatás mellett az iparcikkek terveit elkészítse. Táboroszy Ottó, mint előadó-tanár az iparoktatás és iparfejlesztés terén is működött. 1889-1901 között ő szerkesztette és kiadta a Technológiai Lapok című szakfolyóiratot.

27. – „A villamos hálózatok minőségi problémái” című mérnök-kamarai továbbképzés

A Budapesti és Pest megyei Mérnöki Kamara „A villamos hálózatok minőségi problémái” témakörben

2022. július 27-én 9:00 és 14:15 óra között szervez online szakmai továbbképzést az Elektrotechnikai

Tagozat és az Energetikai Tagozat érdeklődő tagjai számára. A továbbképzés meghívott előadója: Túróczy

József okl. villamosmérnök, a villamosság minőségügyi szakértője. Bővebb infó: bpmkkepzések.hu

30. – 125 éve született Mika József mérnök

Budapesten, 1897. július 30-án született Mika József (1897-1975) Kossuth-díjas kémikus, kohómérnök, egyetemi tanár. Oklevelét 1923-ban a soproni Bányamérnöki és Erdőmérnöki Főiskolán szerezte. Ezt követően a Magyar Állami Vas-, Acél- és Gépgyárak Rt. (MÁVAG) diósgyőri vasgyárában a kémiai laboratórium vezetője lett. 1924-től a soproni főiskola bányavegytani (később elemző vegytani és fizikai kémiai) tanszékén lett tanársegéd. 1927-től 1950-ig adjunktus és laboratóriumvezető intézeti tanár. 1952-től 1960-ig a miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem III. sz. kémiai tanszékén tanszékvezető egyetemi tanár, majd a Vasipari Kutató Intézet tudományos tanácsadója volt. Fő kutatási területe az analitikai kémia, a kohászati analízis, a mikrokémia volt. Egy új módszert dolgozott ki a fémkomponensek meghatározására, valamint emissziós színképelemzéssel is foglalkozott.

31. – 100 éve született Czapáry Endre matematika tanár

Alibánfán, 1922. július 31-én született Czapáry Endre (1922-2018) matematika tanár. Budapesten, az Eötvös Collegium tagjaként szerezte meg matematika-fizika szakos tanári oklevelét. Első munkahelye Szombathelyen a Faludi Ferenc reálgimnázium volt, ez rövidesen egyesült a premontrei gimnáziummal és lett belőle Nagy Lajos gimnázium. Innen Péter Rózsa (1905-1977) hívására feljött Budapestre, és az Apáczai Csere János gimnáziumban lett vezetőtanár matematikából. Sikeres tehetséggondozó munkája nyomán hívta meg Reiman István (1927-2012) az ELTE-re, ahol a tanárképzésbe kapcsolódott be. Ezután lett Győrben a ma is Révai Miklós nevét viselő gimnázium tanára, egyben megyei szakfelügyelő, s innen ment nyugdíjba 60 éves korában. Óraadóként foglalkozott a legjobb diákokkal, s ezt a tevékenységét az újjáalakult pápai református gimnáziumban 78 éves koráig folytatta. Életében több mint 30 tankönyvet írt, matematikából az OKTV és a központi felvételi feladatokat kitűző bizottságnak is tagja volt. Munkáját számos kitüntetéssel ismerték el, emlékét sok diákja őrzi szeretettel.

Felhasznált irodalom:

- *MMK Történeti (Bizottság) Munkacsoport: Magyar mérnökök évfordulói 2022-ben*
Internet: mmk.hu/kamarai/historia
- *Évfordulóink a műszaki és természettudományokban*
MTESZ Tudomány- és Technikatörténeti Bizottsága sorozatának egyes kötetei
- *História – Tudósnaplár - Természettudósokhoz kapcsolódó évfordulók*
Internet: tudosnaplari.kfki.hu/historia
- *Nagy Ferenc szerk.: Magyar tudóslexikon A-tól Zs-ig*
1997. – BETTER – MTESZ – OMIKK
- *Kenyeres Ágnes szerk.: Magyar Életrajzi Lexikon I-IV.*
1967-1990. – Akadémiai Kiadó
- *Fejér László szerk.: Vizeink krónikája*
2001. VMLK Budapest
- *Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala és jogelőd Magyar Szabadalmi Hivatal kiadványai*
Internet: sztnh.gov.hu
- *Millenáris Tudástár: „Álmok Álmodói 20” kiállítás digitalizált dokumentumai*
Internet: tudastar.almokalmodoi.hu
- *Mérnöki évfordulók, emlénapok és programok - 2014. január 1-től havi bontásban*
Internet: mmk.hu/kamarai/historia
- *Egyéb életrajzi és műszaki források*

Készítette: Sipos László József villamosmérnök, minőségügyi szakmérnök
Magyar Mérnöki Kamara (MMK) Történeti (Bizottság) Munkacsoport tagja